

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра історія світового українства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорії нації та націоналізму

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	другий (магістерський)
освітня програма	Історія України
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Горбань Тетяна Юріївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри історії світового українства.

Пролонговано: на 2022/2022 н.р. (підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Горбань Тетяна Юріївна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри історії світового українства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри історії світового українства

Володимир СЕРГІЙЧУК

Протокол № 9 від «17» серпня 2021р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії Наталія ТЕРЕС

ВСТУП

1. Мета дисципліни: формування професійної компетентності студентів (здобувачів вищої освіти), розвиток їх як публічних особистостей, які майстерно володіють історією, теорією і практикою націології та націоналізмів, а також – є вивчення основних теоретичних підходів зарубіжних і вітчизняних дослідників до визначення сутності нації і націоналізму, процесів, механізмів та чинників націогенезу і формування націоналізму, до типологізації націй і націоналізму.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1. Знати** основні правила, техніки і прийоми аналізу документів та першоджерел.
- 2. Вміти** чітко й логічно вести наукову дискусію, диспут, висловлювати та аргументувати власну думку, ефективно переконувати, доречно ставити запитання й грамотно відповідати на них.
- 3. Володіти елементарними навичками** вести ділову розмову, композиційно правильно оформляти свою промову, або наукову лекцію, сприймати й аналізувати виступи інших, виробляти власний стиль публічного дискусанта.

3. Анотація навчальної дисципліни: предметною сферою вивчення навчальної дисципліни є теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем сутності, типології націй та націоналізму; націогенезу, формування та еволюції націоналізму. Опанування спеціальної термінології та засвоєння змісту означень, що мають відношення до дисципліни: нація, націоналізм, теорія, наукова дискусія та інші. Знайомство з типами і типологією концептів «нація» і «націоналізм». Ознайомлення з теорією і практикою націології у світовій науковій традиції від найдавніших часів до сьогодення. Аналіз особливостей розвитку концептів «нація» і «націоналізм» в українській та світовій історичній традиції від найдавніших часів до сьогодення. Практика складання індивідуальних та колективних портретів, представників світових, європейських і українських наукових шкіл і традицій у сфері націології та націоналізмів. Орієнтуватися в науковій проблематиці основних питань, що постають перед дослідниками націоналізму (інтелектуальні джерела, проблема етнічності, нація як концепт та цінність, типологія націоналізму та його перспективи). З'ясування ролі і значення видатних представників процесів націотворення як в Україні, так і за кордоном. Оволодіння прийомами та техніками публічного мовлення і практичної риторики у науковому середовищі, здатність вести наукові дискусії щодо проблем і моделей суспільного розвитку, інституціонального розвитку політичних ідеологій.

4. Завдання (навчальні цілі): Основними завданнями вивчення дисципліни «*Теорії нації та націоналізму*» є розуміння суті та опанування теорією, історією і практикою націології та націоналізмів, а також – є засвоєння студентами (здобувачами вищої освіти) методологій дослідження націй і націоналізму, які використовуються різними школами націологів; оволодіння методикою націологічних досліджень; набуття студентами (здобувачами вищої освіти) спеціальних теоретичних знань і практичних навичок з проблем формування і розвитку національної сфери з метою їх використання у професійній діяльності. Значне місце в курсі відводиться визначенню напрямів практичного використання результатів націологічних досліджень в історичній та інших гуманітарних науках, зокрема, в умовах українського державотворення. Звертається увага на висвітлення дискусійних проблем із врахуванням найновіших досягнень сучасної вітчизняної і зарубіжної науки, на оволодіння понятійно-категоріальним апаратом націології. Здобувачі вищої освіти мають: **знати:** історичну еволюцію поняття «нація»; позитивістські, інструменталістські, функціоналістські теорії нації; модерністські й примордіалістські теорії націогенезу; чинники процесів націотворення; головні принципи типологізації націй; наукові підходи до визначення сутності націоналізму; типології націоналізму; особливості генезис

націоналізму; понятійно-термінологічний апарат націології: понятійно-категоріальний апарат.

Уміти: застосовувати методіку і методологію націологічних досліджень; за комплексом ознак класифікувати нації й націоналізми; аналізувати вузлові проблеми націогенезу та формування націоналізму; порівнювати різні теоретичні підходи до визначення сутності нації і націоналізму.

Засвоїти і застосовувати практичні прийоми організації наукових досліджень та ситуаційного моделювання у сфері питань націології та націоналізмів (світового, національного, у т. ч – українського, і локального, їх відповідного наукового інтерпретування та сутності), а також бути готовими до наукових дискусій, ефективного публічного мовлення, можливості доречного їх застосування, правила складання текстів виступів різних жанрів відповідно до комунікативної ситуації.

Методи навчання: у процесі вивчення дисципліни використовуються пояснювально-ілюстративний, дослідницький та інтерактивні методи навчання, зокрема, метод вивчення конкретних ситуацій, семінар, метод групової дискусії, круглого столу, кейс-методи (кейс-стаді), метод «мозкові атаки», науковий диспут, наукова полеміка та ін.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або і методи технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> основні правила, техніки і прийоми, методологію дослідження націології, її проблематику й професійну термінологію. <i>Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</i>	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота з тем ЗМ1</i>	5%
1.2	<i>Знати</i> основні правила, техніки і прийоми дослідження, типологію націоналізмів. <i>Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)</i>	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота з тем ЗМ2</i>	5%
1.3	<i>Знати</i> основні напрями біографічних студій, пропонованих суміжними науками та дисциплінами щодо розвитку політичних та історичних ідеологій, концептів «нація» і «націоналізм». <i>Здатність розробляти та управляти проектами</i>	<i>лекція, самостійна робота, семінар</i>	<i>усне опитування, тест</i>	25%
2.1	<i>Вміти</i> орієнтуватися в науковій термінології, теорії і методиці сучасної науки щодо концептів «нація» і «націоналізм», націології, політичних ідеологій тощо. <i>Здатність виявляти ініціативу та підприємливість</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>усне опитування</i>	10%
2.2	<i>Вміти</i> орієнтуватися: в особливостях функціонування прийомів і технік наукових дискусій, наукових полемік і наукових дебатів на теми концептів	<i>лекція, самостійна робота, семінар</i>	<i>усне опитування, тест</i>	20%

	«нація» і «націоналізм». <i>Здатність діяти соціально відповідально та свідомо</i>			
2.3	<i>Вміти</i> складати чітко й логічно висловлювати та аргументувати власну думку, ефективно переконувати, доречно ставити запитання й грамотно відповідати на них (еристика щодо концептів «нація» і «націоналізм»). <i>Здатність проведення досліджень на відповідному рівні</i>	<i>практичне заняття, самостійна робота</i>	<i>індивідуальне завдання</i>	<i>10%</i>
2.4	<i>Вміти володіти елементарними навичками</i> вести ділову розмову, композиційно правильно оформляти свою промову, сприймати й аналізувати виступи інших, виробляти власний стиль дискусанта або наукового полеміста щодо концептів «нація» і «націоналізм».	<i>лекція, самостійна робота, семінар-практикум</i>	<i>індивідуальне завдання</i>	<i>5%</i>
3.1	<i>Застосовувати</i> отримані навички для впровадження до наукового обігу суспільно значущої інформації щодо сучасного інтерпретування концептів «нація» і «націоналізм» в умовах глобалізованого (мондіалізованого) і поліцентричного світоустрою. <i>Знання сучасних тенденцій комерційної, соціальної, виставкової, фондової діяльності</i>	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>підсумкова презентація</i>	<i>10%</i>
3.2	<i>Застосовувати</i> практичні прийоми організації ефективного публічного мовлення, можливості доречного їх застосування, правила складання текстів виступів різних жанрів відповідно до міжкультурної комунікативної ситуації та компаративного аналізу концептів «нація» і «націоналізм», які існували в різні часи і в різних частинах світу: в Європі, в Америці та в інших регіонах. <i>Здатність до побудови тлумачно-інтерпретативних схем історичного наративу з використанням існуючих та власних теоретичних моделей в історичному дослідженні</i>	<i>лекція, практикум, самостійна робота</i>	<i>підсумкова контрольна робота (залік)</i>	<i>10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)*.

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2.	1.3.	2.1.	2.2	2.3	2.4.	3.1.	3.2
ПРН 1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.	+			+	+				
ПРН 7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.		+				+	+		+
ПРН 12. Розробляти механізми адаптування результатів наукових історичних досліджень в рамках інформаційних кампаній, просвітницької роботи.	+		+					+	+
ПРН 13. Застосовувати набуті знання, результати досліджень з вітчизняної історії у формуванні ціннісних орієнтирів, громадянської свідомості й суспільної відповідальності громадян.				+		+			+

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

Семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (есе): РН 1.1, РН. 1.2, РН 1.3 – 20 балів / 12 балів*.
2. Усне опитування з тем ЗМ1 (усне опитування): РН 1.3 – 10 балів / 6 балів.
3. Контрольна робота з тем ЗМ2 (есе): РН 2.1, РН 2.2 – 20 балів / 12 балів.
4. Індивідуальне завдання (презентація): РН 1.2, 2.1, 2.3 – 20 балів / 12 балів.
5. Підсумкова контрольна робота (залік): 30 балів / 18 балів.

* максимальний бал / пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

Підсумкове оцінювання: залік.

- максимальна кількість балів, які можуть бути отримані студентом – 30 балів за 100-бальною шкалою;

- форма проведення – письмові завдання у вигляді двох теоретичних питань;

- мінімальний пороговий рівень оцінки, за якої залік вважається складеним – для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік не може бути меншою 18 балів (рекомендований мінімум).

Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше, ніж 42 бали (рекомендований мінімум).

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (есе); бали, отримані під час опитування з тем ЗМ1 (усне опитування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань (презентація).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять вступ і теми 1-3, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 4-7.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Націологія. Теорія націй		Змістовий модуль 2 Націоналізм. Наукові концепції українських та зарубіжних націологів		Підсумковий контроль / Залік
30 залікових балів (максимум)		40 залікових балів (максимум)		
Контрольна робота (есе)	Усне опитування	Контрольна робота (есе)	Письмова робота (презентація)	
20 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	20 (максимум)	
12 (мінімум)	6 (мінімум)	12 (мінімум)	12 (мінімум)	18 (мінімум)

Семестрова робота та модульний контроль.

Самостійна робота

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі усного опитування та оцінювання есе і презентації.

Критерії оцінювання усного опитування:

1. відповідь точна, чітка, послідовна, з висновками 10 балів;
2. відповідь змістовна, але є неточності 9-8 балів;
3. відповідь фрагментарна, потребує доповнення і корекції 7-6 балів.

Критерії оцінювання контрольної роботи у вигляді есе:

7. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 20 балів;
8. обґрунтоване розкриття проблеми 19-18 балів;
9. тема розкрита не повністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 17-16 балів;
10. робота переважно компілятивного рівня 15-14 балів;
11. розкритий лише один окремий аспект теми 13-12 балів.

Критерії оцінювання письмової роботи у вигляді презентації:

1. презентація має чітку структуру, всі необхідні елементи, правильне оформлення, відображена власна позиція студента 20 балів;
2. в презентації є деякі неточності або дрібні помилки 19-18 балів;
3. в презентації відсутні окремі елементи чи порушена послідовність викладу матеріалу 17-16 балів;
4. в презентації відсутній висновок або не відображена власна позиція студента 15-14 балів;
5. презентація виконана недбало / не дотримано вимог / частина аспектів теми не відображена 13-12 балів.

Підсумковий контроль знань студентів у вигляді заліку

Бали, отримані студентом за письмову роботу у вигляді презентації – додаються до балів, набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (контрольні роботи, усне опитування).

Умовою допуску до заліку є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше, ніж 42 бали (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання письмової роботи (презентації), передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до заліку – **42 бали**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	42	18	60
Максимум	70	30	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються відповідно до нормативних документів Університету.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не складати залік. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше, ніж до 100) він складає залік.

Форма проведення заліку – письмові завдання у вигляді двох теоретичних питань.

Критерії оцінювання письмової залікової роботи:

1. глибоке розкриття питань, відображена власна позиція	30-29 балів;
2. обґрунтоване розкриття питань, є неточності	28-26 балів;
3. питання розкриті не повністю, не досить чіткі висновки	25-23 балів;
4. коротко розкрито лише окремі аспекти поставлених питань	22-21 бали;
5. відповіді фрагментарно стосуються поставлених питань	20-18 балів.

7.3. Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських (практичних) занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	Семінари-практикуми	Самостійна робота
Частина 1. Націологія. Типологія націй				
1.	Тема 1. Концепт і сутність поняття «нація».	2	-	2
2.	Тема 2. Теорії націй: світовий, європейський та український виміри.	2	-	4
3.	Тема 3. Теорія нації Ентоні Сміта.	2	-	2
4.	Тема 4. Нація як уявлена спільнота.	2	-	2
5.	Тема 5. Теоретичні питання націогенезу.	2	-	4
6.	Тема 6. Роль історичного минулого, міфів, символів і цінностей у процесі націогенезу.	2	-	2
7.	Тема 7. Позитивістські, інструменталістські, функціоналістські теорії нації.	2	-	2
8.	Тема 8. Типологія націй.	2	-	4
9.	<i>Індивідуальна робота 1 (тест/есе)</i>	-	-	8
10.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	-	-	2
Частина 2. Націоналізм. Наукові концепції зарубіжних і українських націологів				
11.	Тема 9. Сутнісна інтерпретація націоналізму як дискусійна проблема.	2	-	4
12.	Тема 10. Націоналізм як поліфункціональний феномен.	2	-	2
13.	Тема 11. Типологія націоналізмів.	2	-	2
14.	Тема 12. Генеза націоналізму. Націоналізм в умовах глобалізації.	2	-	4
15.	Тема 13. Теорія націоналізму Ернеста Гелнера.	2	-	2
16.	Тема 14. Українська націологія. Український націоналізм: інституціональні етапи і поліцентричне сьогодення	4	-	2
17.	<i>Індивідуальна робота 2 (тест/есе)</i>	-	-	8
18.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>	-	-	2
19.	<i>Підсумкова контрольна робота</i>	-	-	2
	ВСЬОГО	30	0	60

Загальний обсяг 90 год., у тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінари (практичні заняття, практикуми) – **0 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Капелюшний В.П. Здобута і втрачена незалежність. Історіографічний нарис української державності доби національно-визвольних змагань. – Київ, 2003. – 607 с.
2. Капелюшний В.П., Коваль О.Ф. Незламна і нескорена: національна еліта в Українській революції 1917–1921 років. Історіографічний нарис. Монографія. К.: «Інтерсервіс», 2018. 480 с.
3. Картунов О. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму: Навчальний посібник. – К.: Університет економіки та права «Крок», 2007.

4. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму: Монографія. – К.: Либідь, 1999.
5. Націоналізм: Антологія / упор. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000.
6. Націоналізм: Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера: антологія / Наукове товариство ім. Вячеслава Липинського; пер. Ю. Бадзьо [та ін.]; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Смолоскип, 2006.
7. Основи етнодержавознавства. Підручник / За ред. Ю.І. Римаренка. – К., 1997.
8. Патриляк І.К. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939-1960): Монографія. – Київ: Видавництво «АДЕФ-Україна», 2020. – 710с.
9. Сергійчук В. Етнічні межі і державний кордон України. – К., 2000. – 415 с.
10. Сидорина, Т.Ю., Национализм: теории и политическая история: учеб. пособие для вузов / Т.Ю. Сидорина, Т.Л. Полянников: Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006.
11. Український націоналізм: антологія. – К.: Українська вид. спілка ім. Ю. Липи, 2009. – Т. 1.
12. Chekalenko L.D. Foreign Policy of Ukraine: monograph / Based on the scientific concept of Professor Lyudmyla D. Chekalenko / Scientific editor Rector of the Diplomatic Academy of Ukraine under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine V. G. Tsivatyi. – Kyiv, 2016.

Додаткові:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму. – К.: Критика, 2001.
2. Астафьев А. Континуальність як модель національної історії (Нарис з історіософії українського радикального націоналізму) // Молода нація. – К.: Смолоскип, 2001. – С. 5-41.
3. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух: Історія та ідеї. – Дрогобич: Відродження, 1994.
4. Бочковський О. Вступ до націології. – К., 1998.
5. Бочковський О. Нарід собі (шляхами національної самопомогі серед різних народів). – Прага, 1932.
6. Бочковський О. Наука про націю і її життя. – Нью-Йорк, 1958.
7. Бочковський О. Т.Г. Масарик, національне питання та українське питання. – Подєбради: в-во УГА, 1930.
8. Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм: статус нації та національне питання у новій Європі / пер. з англ. О. Рябов. – Л.: Кальварія, 2006.
9. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько картоукраїнського народу». – К.: Парламентське, видавництво, 2020. – 472с.
10. Верба І., Ю. Шаповал. Михайло Грушевський: «Я сам прийшов до політики через історію...». – К.: Парламентське, видавництво, 2018. – 496с.
11. Верменич Я.В. Територіальна ідентичність українського пограниччя: історичні витоки та геополітичні впливи / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2019. – 367 с.
12. Верменич Я.В. Україна як простір порубіжжя: субкультурна варіативність у формуванні національної стратегії. Аналітична записка / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2019. – 103 с.
13. Гай-Нижник П.П. Павло Скоропадський і Власний Штаб гетьмана всієї України: боротьба за владу і державність. – К.: Крок, 2019. – 626 с.
14. Гелнер Е. Нації та націоналізм. – К.: Таксон, 2003.
15. Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. – К.: Критика, 2005.

16. Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність [пер. з англ. та прим. Т. Корпала]. – К.: Укр. Центр духов. культури, 2010.
17. Гринів Олег. Українська націологія: ХІХ -початок ХХ століття: Історичні нариси. – Л.: Світ, 2005.
18. Гринів Олег. Українська націологія: від другої світової війни до відродження держави: Історичні нариси. — Л.: Світ, 2004.
19. Гринів Олег. Українська націологія: між світовими війнами: історичні нариси. – Л.: Світ, 2008.
20. Грицак Я. Страсті за націоналізмом [Текст]: історичні есеї. – К.: Критика, 2004.
21. Донцов Д. Націоналізм. – Львів, 1990.
22. Іваницька С, Демченко Т. Сергій Єфремов: «Це життя було одним суцільним подвигом неустанної праці». – К.: Парламентське, видавництво, 2020. – 568с.
23. Іванишин В. Нація, державність, націоналізм. – Дрогобич: Відродження, 1992.
24. Ковальчук М. Битва двох революцій: Перша війна Української Народної Республіки з Радянською Росією. 1917–1918 рр. – Т.1. – К., 2015. – 608 с.
25. Колодій А. Нація як суб'єкт політики. – К., 1997.
26. Кононенко П. П. Національна ідея, нація, націоналізм. – К.: Міленіум, 2005.
27. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). – К., Вища школа, 1998.
28. Крисаченко В.С., Степико М.Т., Власик О.С. та ін. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С. Крисаченка. – К.: НІСД, 2004. – 648 с.
29. Кулик В. Український націоналізм у незалежній Україні / Центр досліджень національної безпеки при Національному ун-ті "Києво-Могилянська академія". – К., 1999.
30. Кульчицький С. Володимир Винниченко: "Бути чесним з собою..". – К.: Парламентське, видавництво, 2019. – 512с.
31. Липинський В. Націоналізм, патріотизм, шовінізм // Сучасність. – 1992. – № 6.
32. Лисяк -Рудницький І. Історичне ессе. – К., 1994. – Т. 2.
33. Лисяк-Рудницький І. Україна між сходом і заходом [Текст]. Формування українського народу й нації. Русифікація чи малоросіянізація? – К.: Укр. прес-група, 2012.
34. Лісовий В.С. Методологічні дослідження нації у „Теорії нації” В. Старосольського // Молода нація. – К.: Смолоскип, 1998. – С.10-29.
35. Людина, суспільство, влада в давній та ранньомодерній Україні: контексти історичної презентації / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2020. – 616 с.
36. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996.
37. Мандрик М. Український націоналізм: становлення у міжвоєнну добу. – К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2006.
38. Михайлова О. Павло Скоропадський: "Крім негідників, усі підуть за мною". – К.: Парламентське, видавництво, 2018. – 368с.
39. Націоналізм як суспільний феномен: енциклопедичний словник / Ю. Л. Титаренко [та ін.]; ред. Ю.І. Римаренко [та ін.]. – Донецьк: Донбас, 1997.
40. Обушний М.І. Етнос і нація: проблеми ідентичності. – К., 1998.
41. Пірен М. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. – К.: В-во УАДУ, 1999.
42. Платонов Ю.П. Этнический фактор. Геополитика и психология. – СПб., 2002.
43. Ребет Л. Теорія нації. – Львів, 1997.
44. Ребет Л. Формування української нації. – Мюнхен: Видавництво "Сучасна Україна", 1951.
45. Рудакевич О. М. Національний принцип: етнополітична концепція нації: монографія. – Т.: Економічна думка, 2009.

46. Руккас А., Ковальчук М., Папакін А., Лободаєв В. На бій за волю. Перемога через поразки. Україна у війнах і революціях 1914–1921 років. – Київ, 2016. – 352 с.
47. Руснак І.Є. Роль культури й мистецтва в історіогенезі нації (на матеріалі літературно-критичних праць Уласа Самчука) // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2015. – Вип. 31. – С. 193-214. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvzn_2015_31_19
48. Сергійчук В. І. Переяславська рада як трагедія України і програш Європи. – К., 2004. – 120 с.
49. Сергійчук В. Національна символіка України. – К., 1992. – 109 с.
50. Сергійчук В.І. Тернистий шлях боротьби за волю // Смовський Кость. Моя служба Батьківщині. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2020. – С. 3-10.
51. Сміт Е. Д. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія / пер. з англ. Р. Фещенко. – К.: К.І.С., 2004.
52. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал; наук. ред. Г. Касьянов. – К.: Ніка-Центр, 2006.
53. Сміт Е. Національна ідентичність. – К., 1994.
54. Смовський Кость. Моя служба Батьківщині. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2020. – 348с.
55. Смолій В. А. та ін. Нариси історії Української революції 1917–1921 рр. у двох книгах. Книга перша. – К., 2011. – 388 с.
56. Старосольський В. Теорія нації. – Нью-Йорк – К., 1998.
57. Тимошик М. Іван Огієнко: "Як ти українець...". – К.: Парламентське, видавництво, 2019. – 528с.
58. Тимченко В. Час націоналізму. Стратегія виживання в глобалізованому світі. – К.: Преса України, 2013.
59. Турченко Ф. Микола Міхновський: "Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна...". – К.: Парламентське, видавництво, 2020. – 432с.
60. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2020. – 814 с.
61. Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917-1920 рр.) / В.Г. Стрельський, В.Г. Ціватий, Л.С. Тупчієнко. – К.: Видавний дім «ДЕМІД», 2000. – 48с.
62. Устименко В. М. Етнонаціональна політика як фактор державотворення в Україні (1917–1920): Інститут історії НАН України. – К., 2010.
63. Феномен нації. Основи життєдіяльності / За ред. Б. Попова. – К.: Знання, 1998.
64. Хобсбаум Е. Нація і націоналізм після 1788 року. – К., 1990.
65. Червак Б. Український націоналізм: дослідження, інтерпретації, портрети. – Дрогобич: Відродження, 1996.
66. Чоп В., Лиман І. Нащадки запорожців: махновський рух у Північному Приазов'ї (1918-1921 рр.): монографія / Запорізький національний університет; Бердянський державний педагогічний університет, Науково-дослідний інститут Історичної урбаністики та ін. – Мелітополь: Вид. буд. ММД, 2019. – 609 с.
67. Шпорлюк Р. Імперія та нації: З історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусії. – К., 2000.
68. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. Карл Маркс проти Фрідріха Ліста / Пер. з англ. Г. Касьянов. – К.: Основи, 1998.
69. Янчук О. Юрій Липа в листах і спогадах сучасників. — Одеса, 1998. — 42 с.

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Словник термінів міжкультурної комунікації / Уклад. Ф. Бацевич / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>

10. Питання для підсумкового контролю (самоконтролю здобувачів вищої освіти).

4. Варіанти тлумачень і наукових дефініцій націоналізму.
5. Вирішальні чинники формування націй.
6. Відродження й розвиток традицій українських націологів.
7. Гегелівська дихотомія націй.
8. Догматично-марксистський варіант терміна «нація».
9. Еволюція поняття «націоналізм».
10. Еволюція поняття «нація».
11. Етатистська модель нації.
12. Етніцистська модель нації.
13. Етнічні спільноти, які існували до націй.
14. Етнічні форми існування людства.
15. Етнонаціональна сфера людського буття.
16. Засадничий підхід у типологізації націй.
17. Інструменталістський підхід до вивчення природи нації.
18. Інтегральний націоналізм.
19. Історико-економічна теорія нації.
20. Історичні етапи формування і розвитку націоналізму.
21. Історичні типи націоналізмів (К. Гейз, Г. Кон, Л. Грінфелд, Л. Снайдер, Е. Сміт).
22. Класичні інтерпретації сутності нації.
23. Комунікативна теорія К. Дойча.
24. Концепт «Націоналізм» в українській інтелектуальній традиції.
25. Концепція нації М. Вебера.
26. Культурологічна теорія нації.
27. Марксизм і націоналізм.
28. Модерністські версії націогенезу.
29. Націоналізм і расизм.
30. Націоналізм як соціально-психологічний феномен.
31. Націоналізм, нацизм, фашизм.
32. Націоналістичні рухи.
33. Національний радикалізм М. Міхновського і Д. Донцова.
34. Нація як об'єкт наукового дослідження.
35. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки нації.
36. Перспективи націоналізму.
37. Політологічні і психологічні класифікації націоналізмів.
38. Примордіалістські теорії формування нації.
39. Проблема історіогенезу українського націоналізму.
40. Проблема часу націогенезу.
41. Проблеми сутності та ознак нації в працях українських націологів.
42. Психологічна теорія нації.
43. Складові націоналістичної доктрини.

44. Соціологічні типології.
45. Співвідношення понять «націоналізм», «патріотизм», «шовінізм».
46. Стадії (типи) еволюції націоналізму.
47. Сутність націогенезу.
48. Сучасні дефініції нації.
49. Сучасні проблеми формування української нації.
50. Сучасні типології націй.
51. Теоретики австрійської соціал-демократії про сутність нації.
52. Теоретичні напрацювання українських націологів першої половини ХХ ст.
53. Теорія націоналізму Е. Гелнера.
54. Типологізація націй за часовим і територіальним критеріями.
55. Трансформація націоналізму у фактор глобального розвитку.
56. Українська націологія: ХІХ – початок ХХ століття.
57. Українська націологія: між світовими війнами.
58. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси.
59. Український націоналізм: дослідження, інтерпретації, портрети.
60. Український націоналізм: інституціональні етапи.
61. Фундатори української націології – Л. Ребет, В. Старосольський, О. Бочковський.
62. Функціональні і формальні характеристики нації.
63. Чинники історіогенези націоналізму.